

יום המשפחה

אסופת מקורות ושירים

ממרחבי ההתחדשות היהודית - שיר ידידות לליל שבת, על יסוד מזמור אשת חיל

אשת חן תתמוך כבוד, גומל נפשו איש חסד. אשרי הגבר אשר שם יי מבטחו; אשה יראת יי היא תתהלל. פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פי צדיק יגהה חכמה ולשונו תדבר משפט. הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו. כל היום חונן ומלווה וזרעו לברכה. רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. מפרי כפיה נטעה כרם. יגיע כפך כי תאכל אשריך וטוב לך... אין שכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה של מצווה. בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן. ידעת כי שלום אהלך בצדק ומשפט, חסד ורחמים. שמו נתון בינינו והיינו לבשר אחד. לא אני גדול ממנה ולא היא גדולה ממני. כי איש חיל אתה, כי אשת חיל את. אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך. אלהים יחננו ויברכנו. יאר פניו אתנו. סלה.

עפ"י ברכון מזמור שיר (היהדות המתחדשת)

יום המשפחה הישראלי נקבע לתאריך פטירתה של הנרייטה סאלד, אם "עליית הנוער", שהיתה גם האשה הראשונה שלמדה בבית המדרש לרבנים של היהדות הקונסרבטיבית בארה"ב (מבלי שהוסמכה לרבנות). במכתבה של הנרייטה סאלד, משנת 1916, לידידה חיים פרץ, בו היא דוחה את הצעתו כי יאמר תחתה את הקדיש על אמה, מציגה סאלד, אם עליית הנוער, את העמדה לפיה על נשים לומר את הקדיש על יקיריהן, בצד הצגת הסבר משמעותי ומרגש על משמעות אמירת הקדיש בהקשרם של חיי המשפחה והקשרים הבין דוריים.

אני יודעת היטב ומכירה מה שאתה אומר על המנהג היהודי (שבדרך כלל קדיש נאמר על ידי בנים זכרים או על ידי גבר אחר-לא במקור), והמנהג היהודי יקר מאד וקדוש בעיני. ברם אינני יכולה לבקש ממך לומר קדיש בעד אמי. פירוש הקדיש בשבילי הוא שהקרוב שנשאר בחיים מביע את רצונו וכוונתו בפרהסיא ובאופן בולט לקבל על עצמו היחס לקהילה היהודית שהיה להורה שלו, וששוללת הקבלה לא תינתק מדור לדור, כאשר כל דור מוסיף את החוליה שלו. אתה יכול לעשות כך לדורות של משפחתך. אני חייבת לעשות כך לדורות של משפחתי.

... לאמי היו שמונה בנות ואף לא בן אחד ... כשאבי נפטר, לא הרשתה אמי לאחרים למלא את מקום בנותיה באמירת הקדיש ולכן אני בטוחה שאני מקיימת את רצונה כשאני מסרבת להצעתך.

יום המשפחה הוא מועד אזרחי וקהילתי המצוין ברבות ממדינות העולם. שנים אחדות לאחר קום המדינה החל ציונו של יום המשפחה הישראלי, בגלגולו הראשון - יום האם, בתאריך ל' שבט - יום פטירתה של הנרייטה סאלד, מייסדת ארגון הדסה ומי שעמדה בראש ארגון "עליית הנוער" וכונתה בשל כך "אם הילדים". ברבות מקהילות היהדות הרפורמיות בישראל מצוין יום המשפחה בשבת המקדימה את ראש חודש אדר או בזו הבאה אחריה.

בצד חגיגת חיי המשפחה והקשרים המשפחתיים, יום המשפחה בישראל ראוי ויהיה גם יום בו מוקדשת המחשבה לפגיעה המתמשכת בזכות לחיי משפחה של קהלים רחבים ומגוונים בחברה הישראלית, מתוך מחויבות ותקווה לשינוי מציאות זו.

מן המקרא ומחשבת חז"ל

וְהָיָה בַיּוֹם-הַהוּא נֶאֱמַר-יְהוָה, תִּקְרָא אִישׁוֹ; וְלֹא-תִקְרָא-לִי עוֹד בְּעַלְי... וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי, לְעוֹלָם; וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְצִדְקָה וּבְמִשְׁפָּט, וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וְאֶרְשָׁתִּיךָ לִי בְּאַמּוּנָה; וְיָדַעְתָּ אֵת יי.

הושע ב

כֹּה אָמַר יי צְבָאוֹת עַד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזָקֵנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בְּיָדוֹ מֵרֵב יָמִים; וְרַחֲבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יְלָדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁתַּקִּים בְּרַחֲבוֹתֶיהָ.

זכריה ח

זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עֶבְדִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל כֹּל יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא לְפָנַי בּוֹא יוֹם יי הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: וְהָשִׁיב לִב אֲבוֹת עַל בְּנֵים וְלֵב בְּנֵים עַל אֲבוֹתָם...

מלאכי ג

שְׁנו רְבוּתֵנו: שְׁלֹשָׁה שׁוֹתֵפִים הֵם בְּאֵדָם - הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאִבּוֹ וְאִמּוֹ. בְּזִמְנָה שְׂאֵדָם מִכְבֵּד אֶת אֲבִיו וְאֶת אִמּוֹ, אֹמֵר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיהֶם כֹּאֲלוֹ דְרַתִּי בִּינֵיהֶם וּכְבֹדוֹנִי.

עפ"י תלמוד בבלי, קידושין ל ע"א

ר' יהושע היה רגיל לשמוע פרשה מבן בנו בכל ערב שבת ... שכל השומע פרשה מבן בנו כאלו קבלה מהר סיני, שנאמר: "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני יי אלהיך בחרב" (דברים ד ט).

תלמוד ירושלמי שבת א ה"ב

מן השירה העברית

תפילה לאם בטרם שחרית

חווה פנחס כהן

בְּשֶׁעָה וְשָׁאֲנִי עוֹמֵדָת לְבִשְׁלֵי דַיְסַת סִלְתָּ
הֵסֵר מִמֶּנִּי כָּל מִינֵי מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת
וּכְשָׁאֲנִי נוֹגַעַת בְּגוֹ הַתִּינוּק וּמִדָּה חֲמוֹ
שְׁיִלְכוּ מִמֶּנִּי כָּל מִינֵי טָרְדוֹת
שֶׁלֹּא יִבְלָלוּ מַחְשָׁבוֹתַי.
וְתוֹ לִי אִמָּךְ לְזַכָּךְ פָּנֵי
שְׁיִיבְכַל כָּל אֶחָד מִיְלָדֶי
לְרֵאוֹת פָּנָיו בְּתוֹךְ פָּנֵי
כְּמוֹ בְּמַרְאֵה רְחוּצָה לְקֵרֵאת חַג

וְאֵת הַחֲשֵׁף הַמְשֻׁקָּע מִפָּנִים
פָּנֵי - כֶּסֶה בְּאוֹר.

שֶׁלֹּא תִפְקַע סִבְלָנוּתִי וְלֹא יַחַר גְּרוֹנִי
מִצְעָקָה מִתְחַבֵּטָת וּמִתְעַבָּה
שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי רִפְיוֹן יָדַיִם
מוֹל הַבְּלָתִי נוֹדָע
וְשֶׁלֹּא יִפְסַק אֵף לֹא לְרַגְעַ
מִגֵּעַ בְּשׁוֹר בְּבִשְׁוֹר בֵּינֵי לְבָיו יְלָדֵי

תָּנוּ בִּי אֶהְבֶּתְךָ שְׂיֵהָא בִּי דֵי לַעֲמֹד בְּפִתַח הַבַּיִת וְלַחֲלָקָה
בְּפִשְׁטוֹת בָּהּ פּוֹרְסִים לְחֹם וּמִזְרָחִים חֲמָאָה כָּל בְּקָר
מִחֲדָשׁ נִיחוּם חֲלָב רוֹתֵם וְגוֹלֵשׁ וְרִיחַ הַקֶּפֶה מְכַסִּים
עַל קָרְפוֹ תוֹדָה וְקָרְפוֹ תְּמִיד
שְׂאִינִי יוֹדַעַת אֵיךְ נוֹתְנִים.

שיר עתיק שלום כתב

לסבי היה שיר
שגווע עימו בקברו

לסבי היה שיר
שמפזמו בני
שקראתיו על שמו

לסבי היה שיר
והוא לא חדל מלסבר אוזני

לסבי היה שיר
והנה הוא חי עמי -
חי!

ממשפט האומות - הזכות לחיי משפחה ונישואין

המשפחה היא היחידה הטבעית והיסודית של החברה והיא זכאית להגנה של החברה ושל המדינה.

ההכרזה הבינ"ל על זכויות האדם, 1948.

"המשפחה היא היחידה הקיבוצית הטבעית והיסודית של החברה, והיא זכאית להגנה מטעם החברה והמדינה... הזכות לשאת בן זוג ולכונן משפחה תהיה מוכרת לגבר ולאישה שבגיל הנישואין... לא יהיה אדם נתון להתערבות שרירותית או בלתי-חוקית... במשפחתו...".

האמנה הבינ"ל בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות

יש להעניק הגנה וסיוע רחבים ככל האפשר למשפחה, שהיא יחידת היסוד הטבעית של החברה, במיוחד לשם כינונה, וכן כל זמן שהיא נושאת באחריות לטיפול בילדים תלויים וחינוכם.

האמנה הבינ"ל בדבר זכויות כלכליות וחברתיות

מחשבת היהדות המתקדמת בישראל

המשפחה, במעגליה השונים, היא אבן היסוד של החברה האנושית. היא האמורה להבטיח לאדם מקלט מבדידותו, משענת בימות צרה ושותפות ברגעי שמחה. מתוך הכרה זו ראתה היהדות, מאז ומעולם, את חיי המשפחה כערך חשוב ביותר וכאחד המישורים המרכזיים בהם מתנהל אורח החיים היהודי.

היהדות המתקדמת שואפת לחזק את המסגרות המשפחתיות בימינו באמצעות אורח חיים, היונק מהמסורת והמחזק את תחושת ההמשכיות. אנו מודעים לכך שעתות הזמן מביאות עמן שינויים בהגדרת התא המשפחתי. הרכבים חדשים של משפחה באים לעולם ודפוסי עבר נעלמים. לפיכך, אנו מכבדים כל מסגרת משפחתית המבוססת על שוויון בין בני הזוג, כבוד, מחויבות-אמת ואחריות הדדית בין הורה לילד.

מתוך מצע התנועה הרפורמית בישראל

מושג המשפחה שאנו שואפים לכונן ולבסס מכיל כל תא המקיים זוגיות אוהבת, נאמנה, מכווננת מרקם חיים; הוא מכיל כל תא המקיים ברצינות ובאהבה את השליחות החינוכית-תרבותית של הנחלת ערכים ומערכי תרבות ודעת מדור לדור. שלמות משפחתית מתרחשת כשהזוגיות וההורות מתקיימים יחדיו. אולם לא תמיד שלמות מעין זו היא מנת חלקם של חיינו. עלינו להוקיר ולטפח גם תאים משפחתיים המקיימים מרכיב אחד מתוך אלה. מצווה עלינו להעניק כלים למשפחה החד-הורית המחנכת והתומכת; עלינו ליטול חלק פעיל ומוביל במאבק על זכויותיה של המשפחה שבבסיסה זוגיות חד-מינית; עלינו להכיל באהבה את הזוגיות האוהבת שאינה כרוכה בהבאת ילדים לעולם; עלינו לסייע בידי הנאבקים על יכולתם להעניק משמעות וקדושה להורותם, גם במקום שהתא המשפחתי המקורי שהביא ילדים אלה לעולם שוב אינו קיים. כל אלה משפחות. הציווי לחזקן ולאמצן הוא הוא המשמעות האמיתית של האחווה ב"ערכי המשפחה".

אמא

מילים: אריק אינשטיין ושלוש חנוך
לחן: שלום חנוך

יש לי אישה שאוהבת אותי,
היא רק שלי.
היא מכירה אותי מהתחלה
שלי שלה.
היא מוכרחה להיות חכמה -
אמא שלי
ואת השיר אני שר בשבילה

אמא, אמא,
את הינקת אותי,
את פינקת אותי,
את הבאת אותי,
אמא, אמא,
את פינקת אותי,
את הבאת אותי,
את.

כמה ימים שביליתי איתה -
אמא שלי.
כמה דמעות שמחיתי איתה
שלי שלה
כמה דברים שגיליתי איתה -
אמא שלי
כמה תקוות שתליתי איתה

אמא, אמא...

תמיד היית איתי
גם כשהייתי לבדי.
תמיד אהיה איתך -
אמא שלי.

יש לפעמים שאני בצרות -
אמא שלי.
את מבינה את זה בין השורות
שלי שלך
למה דואגת ולא ישנה -
אמא שלי.
איך זה שאם לא סומכת על בנה?

אמא, אמא...

גישה זו מעלה שאלות של גבולות ושל תכנים. צריך להיות לנו הכוח לומר הרבה "הן" אבל גם מעט "לאו". עלינו להיות נכונים גם לבקר, לנסות להשפיע, לקרוא לשינוי ערכים. עלינו לחנך לנאמנות ולהיבדל מהפקרות, לחנך לאחריות ולהמשכיות ולדחות אנוכיות, להעלות על נס את האהבה ולהוקיע את תחושת הבעלות על בת הזוג או בן הזוג. עלינו לפעול להעצמת כוחם של הורים כמבטאי מסר תרבותי ומוסרי וכמציבי גבולות של טוב ורע. ועלינו ולרחוק מאדישות מוסרית ומהתפרקות מערכים. דווקא בשל אמונתנו שרוב ההכרעות האנושיות והמוסריות צריכות ליפול בתחומי של הפרט, והסתייגותנו מהתערבות חוק המדינה במקום לא לו, שומה עלינו להיות נכונים להביע את דברנו כרבנים, כקהילות, כחברים לדרך דתית ורוחנית.

... זה יסוד הבנתנו את מקומה של המשפחה בחיי אנוש ובהתפתחות האנושות. מרטין בובר לימד אותנו בספרו אני ואתה שאהבה אינה רגש, בוודאי אינה רק רגש. הרגשות שרויים בקרבו של האוהב; האהבה שרויה בין האוהבים וממלאת את חייהם תוכן וקדושה. בבואנו להרחיב את אופקינו ולכנס אל קהלנו משפחות מסוגים שונים ומגוונים, אנו יוצאים לדרך רבת-אתגרים של העמקת תוכן חיינו, הענקת קדושה למעשינו, מתן הזדמנות לאהבה יוצרת ונאמנה. בעולם מנוכר, שהאדם מוצא בו עצמו לא פעם לבד, אנו מבקשים את האחדות של ההיעשות לבשר אחד, את העמידה המשותפת של זוג האוהבים ואת זו של ההורים עם ילדיהם לפני אלוהים ואדם.

הרב יהודע עמיר, יו"ר מועצת הרבנים המתקדמים,
מתוך הספר "קול דממה דקה"

שרים משפחה

פיתחו נא את השער

מילים: קדיה מולודובסקי
לחן: נחום נרדי
תרגום: פניה ברגשטיין

פיתחו את השער פיתחוהו רחב
עבור תעבור פה שרשרת זהב
אבא ואמא, ואח ואחות
וחתן וכלה במרכבת קלה.

פיתחו את השער פיתחוהו רחב
עבור תעבור פה שרשרת זהב
סבא וסבתא ודוד ודודה
ונכדים ונינים במרכבת פנינים.

פיתחו את השער פיתחוהו רחב
עבור תעבור פה שרשרת זהב
אגס ותפוח ודבש לקינוח
ורקיק צהבהב על צלחת זהב.

היו זמנים

מילים: חיים חפר
לחן: משה וילנסקי

וא היום, ועוד תשב אל מול האח,
וגם הגב יהיה כפוף כחטוורת,
ותיזכר אז בימיך בפלמ"ח,
ותספר על זאת אגב עישון מקטרת.

ומסביב, ומסביב ישב הטף,
ואישתך גם היא מופלגת בשנים
תזיל דמעה ותקנח את האף,
ותיאנח: היו זמנים, היו זמנים...

היו זמנים,
אז במשלט ישבנו,
היו זמנים,
לחמנו ואהבנו,

עכשו דבר איך להכיר -
על המשלט יושבת עיר,
אולי בזכות אותם זמנים...

ותספר אזי על כיבושים וקרב,
והקטן בין הילדים יעיר בלחש:
ובכן, זה סבא שהציל את המצב,
מסבא שכזה באמת, באמת, יש נחת...

ואז תראה את זרועך החשופה,
ובה צלקת שהגלידה משנים
ותחייך, את זאת הן סבתא או ריפאה,
נו, ומאז - היו זמנים, היו זמנים...

היו זמנים...

ואם תמשיך ועוד תוסיף קצת לדבר,
וגם מוסר תטיף בקול צרוד, מזקין,
פתאום, הבכור שביניהם חיש יתנער
ויענה: אח, סבא, מה אתה מבין?...

ואז תדע שזהו חולי מדבק,
ואז תחשוב, אולי צודקים הם הבנים,
בשעתו הייתי גם אני צודק, -
אבל עכשו... היו זמנים, היו זמנים...

היו זמנים...

אחותי הקטנה

מילים: אהוד מנור
לחן: מתי כספי

אחותי הקטנה
היא כמעט בת שנה,
קיבלתי אותה מהורי מתנה.
אחותי הקטנה
כל היום ישנה,
אני מדברת והיא לא עונה.

אחותי הקטנה
היא ילדה משונה,
בבוקר היא קמה תמיד ראשונה.
אחותי הקטנה
היא נורא מסכנה,
אוכלת דייסה וגבינה לבנה.

אחותי הקטנה
מחכה בפניה,
רוצה רק איתי לטייל בגינה.

אחותי הקטנה
היא ממש קטנטנה,
בוכה וצוחקת ולא מבינה.

אחותי הקטנה
היא כמעט בת שנה
קיבלתי אותה מהורי מתנה.
ואני מוכנה
בפורים השנה,
להיות יום אחד אחותי הקטנה.

קוראים לה לי-בי
לי-בי, לי-בי, לי-בי,
והיא שלי-לי
לי-לי-לי-לי - לי-בי.

המשפחה שלי

מילים: יורם טהרלב
לחן: נורית הירש

זה התחיל בשני הורים
עליזים וצעירים
שהולידו בשבילי
את המשפחה שלי
וכשיש לי מסיבה
רק תביטו מי שבא
רק תביטו מי שבא:

סבא בא, אבא בא
אריה מכפר סבא בא
בא ברוך, ברוך הבא
עם דודה, דודה רבה
סבא בא, אבא בא
גם הסבתא יבבה
אהלן ומרחבא
מי שבא ברוך הבא!

מביאים לי מתנות
גם גדולות וגם קטנות
מניחים הם בפניה
ויוצאים אל הגינה
מנשקים את אחותי
ובאים לצבוט אותי
ובאים לצבוט אותי:

סבא בא...

עוד על יום המשפחה
תוכלו למצוא באתר האינטרנט
של התנועה הרפורמית
גלשו עכשו!

התנועה הרפורמית
יהדות מתקדמת בישראל
www.reform.org.il